

СЛОБОДАН ДУШАНИЋ, *Историја и политика у Платоновим „Законима“*, САНУ, Београд, 1990, 389 стр.

Оваа обемна книга, со 336 страни основен текст, е поделена на два дела, со наслови кои јасно упатуваат на содржината на односните поглавја.

Во првиот дел, зад насловот „Платоновите Закони пред денешниот читател“ се открива барањето дијалогот да се чита како историски извор кој осветлува низа факти од Платоновата биографија и од историјата на Атина и Средоземјорието од средината на IV век пр.н.е.

Поглавјето „Платон и Атина“ ги изложува политичките прилики во Атина во IV век пр.н.е. и односот на Платон кон тогашната демократија. Ставајќи се во тоа време во служба на панатинската странка и приклучувајќи се кон духот на атинско-јонскиот патриотизам, Платон во тогашните свои дела (иако не изразито политички ориентирани) ја нагласува опасноста од Исток (Персија) и алудира на македонскиот непријател. Осврнувајќи се на атинската стварност од осумдесетите години, тој го пишува дијалогот *Горгија* во кој ја изнесува жестоката критика на на радикалната странка која во Спарта гледа најголем непријател за Атина.

Во поглавјето насловено „Философска порака, политичка алузија и психагошка сугестија во градбата на Платоновите дијалози“ се поставува прашањето со каква цел и за какви читатели Платон ги составил своите дијалози. Меѓу многуте тези е истакната и онаа на „есотеричкиот“ правец кој укажува дека Платоновото философирање е дадено во усмените предавања во Академијата кои се пренесувале од поколение на поколение и ја сочинувале суштината на философијата на првиот схолярх.

Платоновите (пишувани) дијалози треба да се сфатат како пригодни списи (протрешетички) наменети за популарно разгледување на актуелните теми. Списите се во дијалогска форма не само затоа што Платон се придржува на традицијата на „Сократовите разговори“, туку и затоа што дијалогот овозможува употреба на психагошки средства, алузии и сугестии.

Вториот дел на книгата започнува со поглавјето под наслов „Настанување и композиција на Платоновите дијалози“. Во него се изнесуваат сведоштвата на еден биограф дека последното дело (*Законите*) Платон не доживеал да го издаде, туку го објавил неговиот ученик Филип и го поделил на дванаесет книги.

Композицијата на *Законите* е повеќе асоцијативна отколку систематска. Има теми кои се повторуваат повеќе пати или од различни агли се разгледуваат во различни слоеви, има теми кои без вистински прекин се прелеваат од книга во книга, а во рамките на иста книга има недоволно образложени скокови од еден на друг предмет.

Во второто поглавје на вториот дел се разгледува сцената, поводот и учесниците кои ја сочинуваат рамката на дијалогот. Платоновата одлука *Законите* да ги смести на Крит останала недоволно објаснета. Веројатно сцената е поставена на Крит зашто овој остров во антиката важел за тло на успешна легислатива. Платоновитеот избор на критската сцена има и актуелно политичко значење. Имено, *Законите* ги одразуваат дипломатските врски на Атина со Кносос од половината на IV век пр.н.е. кога било потребно да се обезбеди дорско-атичка соработка пред варварската опасност.

Насловот „Магнисија“ го назначува копнежот на Платон кон совршениот полис имајќи го предвид Крит од митското време.

Четвртиот наслов, „Историскиот екскурс на третата книга“, ги обработува темите на големиот потоп, ахајската војска под Троја, кризата на Дорскиот сојуз, предностите на мешаниот устав (Спарта и Крит) и потполната демократија (Атина). Порака на екскурсот е Атина и дорците да се обединат за да можат сложено да се спротивстават на опасностите од варварите.

Петото и последното поглавје под наслов „Атински препород“ ги донесува трите клучни фактори кои според Платон се неопходни за изведување на Атина „на патот на сончевиот спас“.

Првиот фактор е просветениот тиранин кој треба пред сè да биде млад (а Платон пред себе имал и конкретни ликови-модел), вториот фактор се чуварите на законот, а третиот е востановување на Утринскиот собор кој претставува тело кое вистински владее на Магнесија.

Општ впечаток од обработката на сите наведени теми во книгата е јасноста и концизноста во излагањето како и продлабоченото познавање на материјата кое овозможува Законите на Платон да ги согледаме во едно невообичаено светло на историскиот и политичкиот контекст на времето во кое настануваат.

8.IV 1993

Ленче Здравковска
Филозофски факултет
Скопје